

СОВЕТ
Кадыбашского сельского поселения
Агрэзского муниципального района
Республики Татарстан

Татарстан Республикасы
Әгерже муниципаль районы
Кадыбаш авыл жирлеге
СОВЕТЫ

РЕШЕНИЕ

22.11.2022

Кадыбаш авылы

КАРАР

№ 22-2

Татарстан Республикасы Әгерже муниципаль районының Кадыбаш авыл жирлеге Советының 20.02.2021 елның 7-1 номерлы «Татарстан Республикасы Әгерже муниципаль районының Кадыбаш авыл жирлеге территориясендә Россия Федерациясе дәүләт урман фонды жирләренә һәм шәхси физик һәм юридик затлар милкендәге жирләргә керми торган яшел үсентеләр кису тәртибе турындағы нигезләмәне раслау хакында» каарына үзгәрешләр керту турында

Россия Федерациясе Урман кодексы нигезендә, «Россия Федерациясендә жирле үзидарене оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәгэ 131-ФЗ номерлы Россия Федерациясе Федераль законы, «Әйләнә-тирәлекне саклау турында» 2002 елның 10 гыйнварындағы 7-ФЗ номерлы федераль законы нигезендә, Кадыбаш авыл жирлеге территориясендә, Россия Федерациясе дәүләт урман фонды жирләренә һәм физик һәм юридик затларның шәхси милкендәге жирләргә көрмәгән, яшеллекләрне рациональ куллану, саклау һәм яндан торғызу максатларында, Татарстан Республикасы Әгерже муниципаль районының Кадыбаш авыл жирлеге Советы каары чыгарды:

1. Татарстан Республикасы Әгерже муниципаль районының Кадыбаш авыл жирлеге Советының «Россия Федерациясе дәүләт урман фонды жирләренә керми торган Татарстан Республикасы Әгерже муниципаль районының Кадыбаш авыл жирлеге территориясендә һәм физик һәм юридик затларның хосусый милкендәге жирләргә яшел утыртмаларны кису тәртибе турында нигезләмәне раслау хакында» 2021 елның 20 февралендәгэ 7-1 номерлы каарына күштимтада бирелгән үзгәрешләре расларга.

2. Әлеге каарарны Интернет мәгълүмати телекоммуникация чөлтәрендә Татарстан Республикасы хокукый мәгълүматының рәсми порталында веб-адрес буенча бастырып чыгарырга: <http://pravo.tatarstan.ru>, Татарстан Республикасы Муниципаль берәмлекләре порталы составында Әгерже муниципаль районының рәсми сайтында веб-адрес буенча урнаштырырга: <https://agryz.tatarstan.ru>, шулай ук Татарстан Республикасы Әгерже муниципаль районы Кадыбаш авыл жирлеге территориясендә урнашкан маҳсус мәгълүмат стендында халыкка житкерергә.

3. Әлеге каарарың үтәлешен тикшереп торуны үз өстемдә калдырам.

Совет Рәисе,
Авыл жирлеге башлыгы

Х.Л.Закиров

Татарстан Республикасы Эгерже
муниципаль районы Кадыбаш
авыл жирлеге Советының
20.02.2021елның 7-1 номерлы
каары белән расланды
(22.11.2022 ел, № 22-2
каарар редакциясендә)

**Татарстан Республикасы Эгерже муниципаль районының Кадыбаш
авыл жирлеге Советының 20.02.2021 елның 7-1 номерлы «Татарстан
Республикасы Эгерже муниципаль районының Кадыбаш авыл жирлеге
территориясендә Россия Федерациясе дәүләт урман фонды жирләренә
һәм шәхси физик һәм юридик затлар милкендәге жирләргә керми торган
яшел үсентеләр кисү тәртибе турындагы нигезләмәне раслау хакында»
каарына үзгәрешләр**

1. Татарстан Республикасы Эгерже муниципаль районының Кадыбаш
авыл жирлеге Советының 20.02.2021 елның 7-1 номерлы «Татарстан
Республикасы Эгерже муниципаль районының Кадыбаш авыл жирлеге
территориясендә Россия Федерациясе дәүләт урман фонды жирләренә һәм
физик һәм юридик затларның шәхси милкендәге жирләргә керми торган
яшел үсентеләр кисү тәртибе турындагы нигезләмәне раслау турында» гы
каарына түбәндәгә үзгәрешләрне кертергә:

1.1. З нче булекнең 3.3.9 пунктын түбәндәгә редакциядә бәян итәргә
«Татарстан Республикасы Эгерже муниципаль районының Кадыбаш авыл
жирлеге территорииясендә Россия Федерациясе дәүләт урман фонды
жирләренә һәм шәхси милектә булган физик һәм юридик затлар
карамагындагы жирләргә кermәgәn яшеллекләрне кисү тәртибе турындагы
нигезләмәләрне»:

«3.3.9. киселгән агач өчен бәянең (түләүнен) бәясен исәпләп чыгару.
Киселгән агач өчен туләү, әлеге каар белән расланган, Татарстан
Республикасы Эгерже муниципаль районының Кадыбаш авыл жирлеге
территориясендә киселә торган яшел үсентеләрнең хакын исәпләү һәм
компенсацион яшелләндерү методикасы нигезендә исәпләнә.».

1.2. Каарны түбәндәгә эчтәлекле 1.1. пункты белән тулыландырырга:

«1.1. Татарстан Республикасы Эгерже муниципаль районының Кадыбаш
авыл жирлеге территорииясендә сүтелә торган (киселә торган) яшел үсентеләр
хакын исәпләү һәм компенсацион яшелләндерү методикасын расларга.”.

Татарстан Республикасы
Әгержे муниципаль районы
Кадыбаш авыл жирлеге
Советының 20.02.2021 № 7-1
каары белән расланды
(22.11.2022 ел, № 22-2
каар редакциясендә)

**Татарстан Республикасы Әгержे муниципаль районының Кадыбаш
авыл жирлеге территориясендә сүтелә торган (киселә торган) яшел
үсентеләрнең бәясен исәпләү һәм компенсацион яшellәндөрү
методикасы**

1. Гомуми нигезләмәләр

1.1. Сүтелә торган (киселә торган) яшел үсентеләрнең бәясен исәпләү һәм компенсацион яшellәндөрү (алга таба - Методика) уздыру методикасы Россия Федерациясе Конституциясе, "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 06.10.2003 № 131-ФЗ Федераль закон, "эйләнә-тирәлекне саклау турында" 10.01.2002 № 7-ФЗ Федераль закон, Татарстан Республикасы Конституциясе нигезендә эшләнде "Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында" 28.07.2004 ел, № 45-ТРЗ Татарстан Республикасы законы белән.

1.2. Методика Татарстан Республикасы Әгерже муниципаль районы Кадыбаш авыл жирлеге (алга таба – жирлек) бюджетына компенсация яшellәндөрү өчен, шулай ук жирлек территориясендәгә яшел үсентеләрне хокукуй яктан тартып алу, бозу яки юк итү өчен кертелергә тиешле түләүләрне исәпләү өчен билгеләнгән.

1.3. Методика кулланыла:

- инвестиция проектларының эйләнә-тирәлеккә йогынтысын бәяләү бүлекләрен һәм аларның экологик экспертизасын әзерләү процессында жирлек территориясендә яшел үсентеләргә кагылышлы хужалык эшчәнлеген башкарганда барлыкка килә торган потенциаль зыянны бәягә бәяләү өчен;

- табигый факторларны, шулай ук яшellәндөрү объектларының экологик әһәмиятен исәпкә алыш, яшellекләрне дөрес сүту (кисү) өчен түләү күләмен исәпләгәндә;

- законсыз зыян (үсемлек үсешен туктату дәрәҗәсенә кадәр түгел) яки яшел үсентеләрне юк итү аркасында китерелгән зыянны каплаганда;

- гамәлдәге закон нигезендә, жирлек территориясендә булган яшел үсентеләрнең бәясен билгеләүгә бәйле башка очракларда.

1.4. Элеге Методика урманнарны, шул исәптән урман утыртмаларын бозу аркасында урманнарга китерелгән яки урман үсентеләренә кертелмәгән агачларга, куакларга һәм йөзәм агачларына китерелгән зыянның күләмен исәпләү белән бәйле мөнәсәбәтләргә кагылмый.

2. Чыгарыла торган (киселә торган) яшел мәйданнарны

класификацияләу һәм идентификацияләу һәм аларның бәясен билгеләү

2.1. Яшел утыртмаларның төп типларының жимерелә торган (табыш китерә торган) бәяләрен исәпләп чыгару өчен, авыл территорияләренең функциональ билгеләнешенә, урнашу урынына, милек рәвешенә һәм ведомство карамагына бәйсез рәвештә, үсемлекләр дөньясының түбәндәге классификациясе кулланыла:

- агачлар;
- қуаклыклар (төркем һәм ялғыз утырту);
- қуаклардан тере киртәләр;
- үлән капламы (газлар һәм табигый үлән үсемлекләре);
- Җәчәклеләр.

2.2. Үсемлекләрнең салынган зыянын билгеләгендә ботаника, урман төзекләндерүү, дендрологик геоботаника, туфрак-мелиоратив, геологик тикшерүләр, Урман һәм үсемлек кадастрлары, үсемлекләргә мониторинг, шулай ук үсемлекләрнең торышы турында мәгълүмат булган хисап объекты паспортлары кулланыла.

Үсемлекләргә салынган зыянны оештыру-хокукый формаларга һәм милек формаларына бәйсез рәвештә гражданнар, хосусый эшмәкәрләр, оешмалар каплый.

Яшел үсентеләрне сүтеп (кисеп) законсыз рәвештә бозылган яки юкка чыгарылган очракта, өстәмә тикшеренүләр үткәрү, экспертлар жәлеп итү, исәп-хисап ясау, документларны рәсмиләштерү буенча чыгымнар экологик хокук бозган зат акчалары хисабына башкарыла.

2.3. Агач-куак, үләнле үсемлекләр китергән зыян (зыян) күләмен билгеләгендә исәпкә алына:

- агачлар һәм аерым қуаклар өчен инстанцияләрдә жимерелә торган (киселә торган), жимерелгән, жимерелгән үсемлекләр саны, яисә қуаклар һәм үсентеләр өчен метр озынлыкта, аерым үсемлекләр санын билгеләү житәрлек кыен булганда;

- квадрат метрларда үләнле үсемлекләр биләгән мәйдан;

- төрләр, агачларның токым составы (яфраклы якиойслы) һәм қуаклар, үләнле үсемлек төре;

- агач кәүсәсенең диаметры 1,3 метр биеклектә, агачның биеклеген, ағызуны, 1 агач берәмлегенә алынган агач күләмен һәм 1 куб метр агач өчен бәя бәясен билгеләү өчен. Әгәр агачның берничә кәүсәсе һәм икенчел кәүсәсе булса (кәүсәләре) диаметры 8 сантиметр булса, һәр магистраль аерым агач өчен санала;

- әлеге үсемлекне утырту һәм карау буенча башкарылган эшләрнең бәясе;

- үсентенең бәясе 1 метрга кадәр сумнарда;

- үсемлек торышы һәм аның кыйммәте;

- үсемлекләрнең деградация дәрәжәсе (санкцияләнмәгән зыян яки жимерелү (кисү) белән юк ителгәндә генә кулланыла).

2.4. Яшел үсентеләрне тартып алганда зыян күләме формула буенча билгеләнә:

T/c	Яшел утыртмалар	Зыян күләмен исәпләү формуласы (зыян) *	Шартлы билгеләр
1	Агач	$Y = (C + \Pi + Cv) * q * k_1 * k_2 * k_{\Pi} * k_d$ $Cv = V * C_{d3}$ где	<p>Y-зыян күләме</p> <p>C-1 инстанция агач утырту һәм үстерү эшләре бәясе (таб. 1)</p> <p>Π-бәясе 1 үсенте (таб. 1)</p> <p>Cv-алынган агач күләменең бәясе</p> <p>V-1 инстанция агач өчен алынган агач күләме</p> <p>SD3-бәясе 1 куб. м агач</p> <p>с-алынган агачларның үрнәкләре саны</p> <p>k1-фактор коэффициенты</p> <p>вегетациянең медиа үзлекләре (таб. 3)</p> <p>k2-үсемлек торышын исәпкә алу коэффициенты (таб. 4)</p> <p>CC-үсемлекнең кыйммәтен исәпкә алучы коэффициент (таб. 5)</p> <p>kд - үсемлекләрнең деградация коэффициенты (таб. 6)</p>
2	Куаклар, лианалар	$Y = (C + \Pi) * q * k_1 * k_2 * k_{\Pi} * k_d$	<p>Y-зыян күләме</p> <p>C-1 инстанция яки 1 пог утырту һәм үстерү эшләре бәясе. М куаклык, лианалар (таб. 2)</p> <p>Π-утырту материалы бәясе (табу. 2)</p> <p>с-алынган куакларның үрнәкләре саны, лианалар</p> <p>k1-үсемлекләрнең уртacha саклау үзлекләрен исәпкә алучы коэффициент (таб. 3)</p> <p>k2-үсемлек торышын исәпкә алу коэффициенты (таб. 4)</p> <p>CC-үсемлекнең кыйммәтен исәпкә алучы коэффициент (таб. 5)</p> <p>kд - үсемлекләрнең деградация коэффициенты (таб. 6)</p>
3	Газоннар, чәчәкләр	$Y = (C + \Pi) * S * k_1 * k_2 * k_{\Pi} * k_d$	<p>Y-зыян күләме</p> <p>C-1 кв. м газон, чәчәк бакчасы (таб. 2)</p> <p>Π-утырту материалы бәясе (табу. 2)</p> <p>S-алына торган газон мәйданы, чәчәк бакчасы</p> <p>k1-үсемлекләрнең уртacha саклау үзлекләрен исәпкә алучы коэффициент (таб. 3)</p> <p>k2-үсемлек торышын исәпкә алу коэффициенты (таб. 4)</p> <p>CC-үсемлекнең кыйммәтен исәпкә алучы коэффициент (таб. 5)</p> <p>kд - үсемлекләрнең деградация коэффициенты (таб. 6)</p>
4	Табигый үлән үсемлекләре	$Y = S * k_1 * k_2 * k_{\Pi} * k_d$	<p>Y-зыян күләме</p> <p>S-алынган табигый үлән үсемлекләренең мәйданы</p>

			k1-ұсемлекләрен үртаса саклау үзлекләрен исәпкә алучы коэффициент (таб. 3) k2-ұсемлек торышын исәпкә алу коэффициенты (таб. 4) СС-ұсемлекнең кыйммәтен исәпкә алучы коэффициент (таб. 5) кд - ұсемлекләрен деградация коэффициенты (таб. 6)
--	--	--	--

* Яшел үсентеләрне тартып алганда зыян күләме дефлятор коэффициентын исәпкә алып үзгәрергә тиеш, ул алдагы чорда товарларга (әшләр, хезмәтләр күрсәтүгә) куллану бәяләренең үзгәрүен исәпкә ала

1 нче таблица

Агач ұсемлекләренә китерелгән зыянның күләмен билгеләү өчен курсаткечләр

Агачның диаметры 1,3 м биеклектә комльдән (d), см	Агач биеклеге (h), м	Биеклек буенча разряд	1 берәмлек агач өчен алынган агач күләме. (V), куб. м	Бәясе 1 куб. м агач (Сд), руб.	Өстәлгән бәягә салымсыз утырту һәм карау буенча башкарылган эшләрнең бәясе (C), сум.	Биеклеге 1 м га кадәр булган 1 үсенте бәясе (I), руб.
---	----------------------	-----------------------	---	--------------------------------	--	---

Яфраклы агач төрләре

ИМӘН						
8дән 10га кадәр	5	III	0,023	1200,0	2690,3	501,5
10нан 12гә кадәр	7		0,043			
12дән 14кә кадәр	9		0,072			
14тән 16га кадәр	11		0,112			
16дан 18гә кадәр	13		0,164			
18дән 20гә кадәр	14		0,219			
20дән 24кә кадәр	16		0,29			
24тән 28гә кадәр	18		0,46			
28дән 32гә кадәр	20		0,68			

32дэн 36га кадэр	21
36дан 40ка кадэр	22
40тан 44кэ кадэр	23
44тэн 48гэ кадэр	26
48дэн 52гэ кадэр	27
52дэн 56га кадэр	27
56дан 60ка кадэр	28
60тан 64кэ кадэр	28
64тэн 68гэ кадэр	28
68дэн 72гэ кадэр	28
72дэн 76га кадэр	28
76дан 80гэ кадэр	28
80нэн 84кэ кадэр	28
84тэн 88гэ кадэр	28
88 дэн 92 гэ кадэр	28
92 дан 96 га кадэр	29
96 дан 100 гэ кадэр	29
100 дэн артык	29

0,94
1,23
1,56
2,10
2,53
3,00
3,52
4,08
4,65
5,27
5,92
6,61
7,35
8,13
8,92
9,81
10,70
11,63

Юкэ

8 дэн 12 гэ кадэр	6
12 дэн 16 га кадэр	9
16 дан 20 гэ кадэр	12
20 дэн 24 гэ кадэр	14
24 дэн 28 гэ кадэр	15
28 дэн 32 гэ кадэр	17
32 дэн 36 га кадэр	18
36дан 40ка кадэр	19

III	0,019	489,6	2690,3	501,5
	0,061			
	0,13			
	0,23			
	0,35			
	0,52			
	0,71			
	0,89			

40тан 44кә кадәр	19		1,16				
44 дән 48 гә кадәр	20		1,40				
48 дән 52 гә кадәр	21		1,69				
52 дән 56 га кадәр	21		2,00				
56 дан 60 ка кадәр	21		2,34				
60тан 64кә кадәр	22		2,68				
64 дән 68гә кадәр	22		2,98				
68 дән 72 гә кадәр	22		3,042				
72 дән артык	22		3,85				

Каен

10нан 12гә кадәр	10	II	0,053	489,6	2690,3	501,5
12дән 14кә кадәр	11		0,080			
14тән 16га кадәр	12		0,117			
16дан 18гә кадәр	14		0,164			
18дән 20гә кадәр	15		0,218			
20дән 24кә кадәр	16		0,28			
24тән 28гә кадәр	18		0,43			
28дән 32гә кадәр	18		0,61			
32дән 36га кадәр	19		0,83			
36дан 40ка кадәр	20		1,09			
40тан 44кә кадәр	21		1,40			
44тән 48гә кадәр	22		1,76			
48дән 52гә кадәр	23		2,17			
52 дән артык	24		2,64			

Усак, зирек, өрәңге, корычагач, карама, тополь, тал һәм башкалар

10нан 12гә кадәр	11	Усак, зирек - II, калганна ры - III	0,057	усак - 489,6, калганна ры -	2690,3	501,5
12дән 14кә кадәр	13		0,093			
14тән 16га кадәр	14		0,133			

16дан 18гэ кадэр	15		0,185	200,6		
18дэн 20гэ кадэр	16		0,254			
20дэн 24кэ кадэр	17		0,33			
24тэн 28гэ кадэр	19		0,50			
28дэн 32гэ кадэр	20		0,71			
32дэн 36га кадэр	22		0,99			
36дан 40ка кадэр	23		1,30			
40тан 44кэ кадэр	23		1,61			
44тэн 48гэ кадэр	24		2,02			
48дэн 52гэ кадэр	25		2,50			
52 дэн артык	25		2,91			

Ылышлы агач төрләре

Нарат

8дэн 10га кадэр	8	II	0,027	920,4	2690,3	708,0
10нан 12гэ кадэр	10		0,049			
12дэн 14кэ кадэр	11		0,076			
14тэн 16га кадэр	14		0,118			
16дан 18гэ кадэр	15		0,166			
18дэн 20гэ кадэр	16		0,23			
20дэн 24кэ кадэр	18		0,30			
24тэн 28гэ кадэр	20		0,47			
28дэн 32гэ кадэр	22		0,67			
32дэн 36га кадэр	23		0,91			
36дан 40ка кадэр	24		1,17			
40тан 44кэ кадэр	24		1,47			
44тэн 48гэ кадэр	25		1,81			
48дэн 52гэ кадэр	25		2,17			
52дэн 56га кадэр	25		2,55			

56дан 60ка кадәр	25		2,97			
60тан 64кә кадәр	25	II	3,41	920,4	2690,3	708,0
64тән 68гә кадәр	25		3,88			
68дән 72гә кадәр	26		4,40			
72дән 76га кадәр	26		4,93			
76дан 80гә кадәр	26		5,48			
80 нән артык	26		6,09			

Чыршы

8дән 10га кадәр	5	II	0,027	920,4	2690,3	708,0
10нан 12гә кадәр	8		0,049			
12дән 14кә кадәр	10		0,076			
14тән 16га кадәр	12		0,118			
16дан 18гә кадәр	14		0,166			
18дән 20гә кадәр	15		0,23			
20дән 24кә кадәр	17		0,30			
24тән 28гә кадәр	19		0,47			
28дән 32гә кадәр	21		0,67			
32дән 36га кадәр	23		0,91			
36дан 40ка кадәр	24		1,17			
40тан 44кә кадәр	25		1,47			
44тән 48гә кадәр	26		1,81			
48дән 52гә кадәр	27		2,17			
52дән 56га кадәр	28		2,55			
56дан 60ка кадәр	28		2,97			
60тан 64кә кадәр	28		3,41			
64тән 68гә кадәр	29		3,88			
68 дән артык	26		4,40			

Ак чыршы

8дэн 10га кадэр	5	II	0,018	920,6	2690,3	800,0
10нан 12гэ кадэр	7		0,036			
12дэн 14кэ кадэр	8		0,070			
14тэн 16га кадэр	10		0,102			
16дан 18гэ кадэр	12		0,150			
18дэн 20гэ кадэр	13		0,201			
20дэн 24кэ кадэр	15	II	0,27	920,6	2690,3	800,0
24тэн 28гэ кадэр	16		0,65			
28дэн 32гэ кадэр	19		0,91			
32дэн 36га кадэр	21		1,19			
36дан 40ка кадэр	22		1,51			
40тан 44кэ кадэр	24		1,87			
44тэн 48гэ кадэр	26		2,27			
48дэн 52гэ кадэр	27		2,70			
52дэн 56га кадэр	27		3,11			
56дан 60ка кадэр	27		3,75			
60 тан артык	27		3,90			

Карагай

10нан 12гэ кадэр	11	II	0,068	920,4	2690,3	800,0
12дэн 14кэ кадэр	13		0,105			
14тэн 16га кадэр	14		0,150			
16дан 18гэ кадэр	17		0,209			
18дэн 20гэ кадэр	18		0,276			
20дэн 24кэ кадэр	19		0,36			
24тэн 28гэ кадэр	21		0,55			
28дэн 32гэ кадэр	24		0,80			
32дэн 36га кадэр	26		1,08			
36дан 40ка кадэр	27		1,43			

40тан 44кә кадәр	28		1,81			
44тән 48гә кадәр	29		2,23			
48дән 52гә кадәр	30		2,68			
52 дән артык	30		3,17			
Эрбет						
10нан 12гә кадәр	10	II	0,053	920,6	2690,3	800,0
12дән 14кә кадәр	11		0,080			
14тән 16га кадәр	12		0,117			
16дан 18гә кадәр	14		0,164			
18дән 20гә кадәр	15		0,218			
20дән 24кә кадәр	16		0,28			
24тән 28гә кадәр	18	II	0,43	920,6	2690,3	800,0
28дән 32гә кадәр	18		0,61			
32дән 36га кадәр	19		0,83			
36дан 40ка кадәр	20		1,09			
40тан 44кә кадәр	21		1,40			
44тән 48гә кадәр	22		1,76			
48дән 52гә кадәр	23		2,17			
52 дән артык	24		2,64			

2 нче таблица

Куак һәм үлән үсемлекләренә китерелгән зыянның құләмен билгеләү өчен күрсәткечләр

T/c	Яшел утыртмалар	Үлчәү берәмлеге.	Өстәмә бәягә салымсыз утырту һәм карау буенча башкарылған эшләрнең бәясе (C)	Утырту материалы бәясе (II)
Яфраклы куак токымнары				

1	Тере койма	1 пог.м. өчен сум	469,43	500,0
2	Ялғыз экземплярлар	1 данә өчен сум.	313,1	150,0
Ылышлы куак токымнары				
1	Ялғыз экземплярлар	1 данә өчен сум.	461,6	600,0
Лианалар				
1	Ялғыз экземплярлар	1 данә өчен сум.	313,1	150,0
Газоннар				
1	Табигый үлән үсемлекләре, үлән үләннәре белән күрсәтелә	1 кв. м өчен сум		
2	Чүп үләннәре белән күрсәтелгән табигый үлән үсемлекләре	1 кв. м өчен сум		
3	Газоннар (газон үләннәре орлыгы чәчү белән)	1 кв. м өчен сум	74,43	85,0
4	Рулонны газон	1 кв. м өчен сум	200,0	100,0
Чәчәклеләр				
1	Чәчәклеләр	1 кв. м өчен сум	650,0	Чәчәкле бизәкле үсемлекләрнең төрлелегенә карап

3 нче таблица

Үсемлекнең саклау үзлекләрен исәпкә алучы коэффициентның әһәмияте (k1)

Атамасы	Әһәмияте k1
Гомуми файдаланудагы утыртулар	2
Чикләнгән файдалану утыртулар	1,5

4 нче таблица

**Үсемлекләрнең торышын исәпкә ала торган коэффициентның әһәмияте
(k2)**

Торышы	Хәле үсемлекнең коелуы торышына карап билгеләнә	Әһәмияте k2
Яхшы (сәламәт утыртмалар) I	100% яфрак	2
Урта хәлсезләнгән II	90-70% яфрак	1,5
Көчсез көчсезләнгән III	60-40% яфрак	1
Тотылган (корый торган) IV	30-20% яфрак	0,5
Һәлак булучы V	20-10% яфрак	0,1
Һәлак булган VI	яфрак юк	0

5 нче таблица

Үсемлек кыйммәтен исәпкә алган коэффициентның әһәмияте (kц)

Кыйммәтләр төркеме	Агач һәм куак төрләре	Әһәмияте kц
1нче группа (аеруча кыйммәтле)	- ылыслы, мәңге яшел агачларның барлық төрләре, шул исәптән: эрбет, нарат, чырши, ак чырши, карагай; - яфраклы агачларның кайбер төрләре, шул исәптән: имән, корыч, зирек, карама, ильм	1,5
2 нче группа (кыйммәтле)	- ылыслы куакларның барлық төрләре; - яфраклы агачларның кайбер төрләре, шул исәптән: юкә, каен, өрәңгә	1,2
Знче группа (аз кыйммәтле)	- башка төр агачлар һәм яфраклы куаклар	1

6 нче таблица

Үсемлекләр деградациясе коэффициентының әһәмияте (kд)

Үсемлекнең торышы	деградация дәрәжәсе	Әхәмияты kд

Іәлак булган (тулысынча деградация, юк ителгән)	100%	3
Іәлак булучы (шактый деградация, исән кала алмый).	99%-90%	2,5
Тотылган (көчле деградация)	89%-60%	2
Көчсез (уртача деградация)	59%-30%	0,9
Урта хәлсезләңгән (начар деградация)	29%-10%	0,5
Сәламәт (деградация кечкенә)	9%-1%	0,1

1. Киселә торган яшел үсентеләр өчен акча керту һәм сарыф итү тәртибе

3.1. Киселә торган яшел киңлекләр өчен акча хисабына барлыкка килә:

- яшел үсентеләр өчен түләүләр;
- яшел үсентеләрне законсыз рәвештә сүтү (кисү) китергән зыянны каплау (компенсацияләү);
- административ хокук бозулар турындагы законнар нигезендә алына торган яшел үсентеләргә зыян китергән өчен штрафлар;
- гражданнарның һәм юридик затларның, шул исәптән чит ил гражданнарының, яшел үсентеләрне яклау һәм үстерү максатларында ирекле кертемнәре;
- башка чыганаклардан керемнәр.

3.2. Законсыз рәвештә бозылган яки юк ителгән очракта, штрафлар билгеләңгән тәртиптә яки суд карары буенча рәсмиләштерелгән административ хокук бозулар турындагы беркетмәләр нигезендә кертелә.

Күрсәтелгән түләүләрнең күләме юкка чыккан Үсемлек өчен методика буенча 5 тапкыр һәм һәр зыян күргән үсемлек өчен 1/2 тапкыр билгеләнә.

3.3. Чыгарыла торган яшел үсентеләр өчен кергән акча юкка чыгарылган яки бозылган, шул исәптән тубәндәге эшләрне финанслау өчен яшел үсентеләрне яңадан житештерү өчен тотыла:

- агач һәм куак үсентеләрен казу, автотранспортка төяү һәм төяү, агач комнарын төрү, яшелләндерү өчен сатып алына торган үсентеләр һәм орлыклар бәясен түләү кебек утырту материалын сатып алу (хәзерләү) һәм китереп житкерү;
- газон җайланмасы өчен туфрак әзерләү һәм агачлар һәм куаклар утырту, шул исәптән планлаштыру, сукалау, дисклау, туфракны фреза белән йомшарту, казу, тырмалау, туфракны тигезләү;
- агачлар һәм куаклар утырту өчен чокырлар һәм чокырлар (чокырлар) казу;
- агачлар, куаклар һәм газоннар утыртканда туфракны 25%, 50% яки 100% ка алыштыру;
- биоматлар, агач такталар, торф бәясен дә кертеп, тайпылышларны ныгыту;
- утырту урыннарын әзерләгәндә һәм газоннар корганда туфракка органик һәм минераль ашламалар керту;
- әзер чокырларга һәм траншеяларга агачлар һәм куаклар утырту;

- гидропосевны да кертеп, үлән орлыгы чәчү, торф салу;
- вертикаль яшелләндерү эшләре;
- газон үләннәре орлыгын чәчү;
- гомуми файдаланудагы яшелләндерү объектларын реконструкцияләү;
- яшел үсентеләр утырту һәм күчерү өчен махсус техника сатып алу;
- чүп-чарны йөкләү һәм чыгару;
- компенсацион яшелләндерү өчен территорияне әзерләү эшләре (коры чүп үләннәрен тезү, чүп үләннәрен планлаштыру, территорияне планлаштыру, суүткәргечләрне салу, юл-сукмак чөлтәрен булдыру, яктырту, кече архитектура формаларын урнаштыру h. б.) төзелеш бәясенең 70% тан артмаган күләмдә;
  - чәчәкләр жайламасы;
  - паркларны һәм скверларны төзекләндерү.

3.4. Башка максатларда киселә торган яшел үсентеләр өчен кергән акчаларны қуллану тыела.